Joanna Rzepka-Dziedzic

Zdroje financování fotografických projektů v Polsku po roce 2004

Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava 2013

INSTITUT
TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Joanna Rzepka-Dziedzic

Zdroje financování fotografických projektů v Polsku po roce 2004

Sources of funding photographic projects in Poland after 2004

Teoretická bakalářská práce

Obor: **Tvůrčí fotografie**
Vedoucí práce: **Mgr. BcA. Rafał Milach**
Oponent: **Odb. as. Mgr. Jiří Siostrzonek, Ph.D.**

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava 2013

Abstrakt:

Cílem této práce je představit formy financování kulturního působení s důrazem na fotografické aktivity realizované v Polsku v letech 2004 až 2013, a to jak individuálními umělci, tak i institucemi a neziskovými organizacemi. Tato práce může sloužit i jako určitá forma průvodce po podpůrných institucích, plně nebo částečně financujících fotografické aktivity. Na základě teorie podložené rozborem několika příkladových projektů přiblíží využití dotačních a stipendijních možností v umělecké práci současných fotografů. Cílem práce je rovněž zmínit vyhlídky a předpoklady financování kulturní činnosti ze zdrojů Evropské unie, vládních rozpočtů a prostředků získaných od nadací apod.

Klíčová slova:

Fotografie, kulturní činnost, projekt, zdroje financování, návrh projektu, aplikace, dotace, finanční rozpočet, finanční prostředky, poskytovatel grantu, žadatel o grant, nositel grantu, řešitel grantu, konečný příjemce, konečný uživatel, cílová skupina, nezisková organizace, nevládní organizace, sdružení, nadace, galerie, kulturní instituce, pracoviště, Evropská unie, evropské fondy, státní prostředky, Ministerstvo kultury a národního dědictví, festival, publikace, strukturální fondy, priorita, komunitární programy, objednávky, zakázka, vlastní vklad, partnerství, spolupráce, crowdfunding, společné financování, uznatelné náklady, neuznatelné náklady.

Abstract:

The aim of this paper is to present forms of financing cultural interaction, with an emphasis on photographic activities implemented in Poland in the years 2004-2013, both by individual artists, as well as institutions and non-profit organizations. This work may serve as a form guide to support institutions fully or partially funding photographic activities. Based on the theory-based analysis of some sample projects zooms use of grant and scholarship opportunities in artistic work of contemporary photographers. The aim is also to mention the prospects and conditions of financing cultural activities from the European Union, government budgets and funds received from foundations, etc.

Keywords:

Photography, cultural activities, project, funding sources, project application, application, subsidies, budget, financial resources, funding body, grant recipient, applicant, beneficiary, non-profit, NGO, association, foundation, gallery, cultural institution, residences, European Union. European fund, public funding, Ministry of Culture and National Heritage, festival, publications, structural funds, priority, joint actions, orders, commissions, own contribution, partnership, cooperation, crowd funding, crowdsourcing, eligible costs, non-eligible costs

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2012/2013**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Joanna Kataryna RZEPKA-DZIEDZIC**
Osobní číslo:	**F070961**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory:	**Tvůrčí fotografie**
	Tvůrčí fotografie
Název tématu:	**T: Zdroje financování fotografických projektů v Polsku po roce 2004.**
Téma anglicky:	**T: Financing sources of photographic projects in Poland after year 2004.**
Zadávající katedra:	**Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Analýza způsobů financování kulturních a uměleckých projektů v Polsku po vstupu do Evropské unie prostřednictvím popisu vybraných fotografických projektů.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

CZYŻ, M., GRUSZCZYŃSKI, A.: Artysta, zawód popularny. Warszawa: ?Notes na 6 tygodni? nr 80 (2012).
PINDERA, Agnieszka (red.); Praktyczny poradnik dla artystów. Stowarzyszenie Sztuka Cię Szuka Toruń 2012
KRÓL, Karol.:Crowdfunding. Od pomyszu do biznesu, dzięki spożeczności. Warszawa 2013
LIND, Maria.:MINICHBAUERA, Raimunda (red.). Europejskie Polityki Kulturalne. Raport ze scenariszami przyszźości publicznego finansowania sztuki współczesnej w Europie. Wersja polska ze wstępem Kuby Szredera i tekstem Jana Sowy. Warszawa: Wolny Uniwersytet Warszawy. 2009. ISBN 978-83-925107-4-1

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. BcA. Rafaź MILACH**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **3. ledna 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. prosince 2013**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 8. prosince 2013

PODĚKOVÁNÍ,

Mgr. BcA. Rafału Milachovi, za jeho pomoc při psaní této práce, otevřenost a podporu.
Prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi a Odb. as. Mgr. Ph.D. Jiřímu Siostrzonkovi za jejich pomoc a konzultace.
Milanu Biegońovi za práci s jejím překladem a inspiraci.
Miroslavu Zemanovi za trpělivost, pomoc a podporu.
Katarzyně Sagatowské za přátelskou pomoc, podporu a rady.
Všem pedagogům Institutu tvůrčí fotografie, kamarádům a kamarádkám, které jsem zde našla, za jejich pomoc a inspiraci.
Paní Ivance Mikolášové za laskavou pomoc a podporu.

Souhlasím,

aby tato práce byla zveřejněna zařazením do Univerzitní knihovny SU v Opavě a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrčí fotografie.

Prohlašuji,

že jsem tuto práci zpracovala samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Joanna Rzepka-Dziedzic v Opavě, 15. prosince 2013

© 2013 Joanna Rzepka-Dziedzic, Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

Obsah

1 | Úvod 8

- 1.1 Nárůst dostupnosti prostředků a rozvoj fotografie v Polsku 9

2 | Projekt, a co dál? – základní termíny a problémy 11

- 2.1 Co je to projekt a jak funguje 11
- 2.2 Návrh projektu, jak jej podávat 11
- 2.3 Poskytovatelé grantů, čili kdo „rozdává“ prostředky 13
- 2.4 Příjemci podpory a oprávnění žadatelé 14
- 2.5 Rozpočet projektu – jaké náklady, jaký vklad 15
- 2.6 Partnerství, čili spolupráce na projektech 19

3 | Dostupné zdroje financování kulturních projektů v letech 2004–2013 21

- 3.1 Evropské fondy 21
- 3.2 Prostředky ze státního rozpočtu 24
- 3.3 Státní zdroje 24
- 3.4 Státní zdroje – zdroje územních samospráv a obcí 28
- 3.5 Crowdfunding neboli společné financování 29
- 3.6 Nadace jako držitelé prostředků 30

4 | Výzvy a problémy – shrnutí zkušeností posledních deseti let 32

5 | Závěr 34

Seznam použité literatury 35

Internetov zdroje 35

Jmenný rejstřík 36

1 | Úvod

Cílem předkládané práce je blíže seznámit čtenáře s hlavními možnostmi získávání finančních prostředků na rozvoj kulturní a umělecké činnosti v letech 2004 až 2013 a zvláště na působení mladé generace polských fotografů.

Zpracovávané časové období bylo vybráno podle data zavedení tzv. „programových období“ připadajících na roky 2004 až 2006 a 2007 až 2013, které určují dvě po sobě jdoucí etapy přidělování prostředků z evropských zdrojů.

Rok 2004 je také významným symbolickým datem – Polsko bylo přijato do Evropské unie, díky čemuž se otevřela řada nových možností osobám a institucím pracujícím na kulturních a uměleckých projektech, včetně těch věnujících se tvorbě, rozvoji a popularizaci fotografie. Rok 2013 pak plnil roli symbolické hranice, po jejíž překročení by vnější zdroje spolufinancování měly být vyčerpány a tvůrci kulturních programů by se měli finančně „osamostatnit“. Několik let byla tato prognóza velmi reálná a shodovala se s oficiálním stanoviskem EU. Jen několik málo lidí si myslelo, že by se „projektový“ způsob financování kultury mohl stát „novým životním stylem“, znamením nové doby a změn, ke kterým v poslední době docházelo, a že fondy na rozvoj kultury z evropských zdrojů budou i po roce 2013 stále dostupné.

Rozsah práce není omezen jen na evropské fondy, které v posledních letech představovaly v Polsku největší zdroj financování kultury, věnujeme se také zdrojům ze státního rozpočtu, ze soukromých a jiných, méně známých zdrojů.

1.1 Nárůst dostupnosti prostředků a rozvoj fotografie v Polsku

Stále lepší dostupnost, různorodost grantových prostředků a výše kvót určených na podporu různých oblastí kultury vyvolaly v Polsku dynamický rozvoj světa fotografie. Z roku na rok začal narůstat počet realizovaných iniciativ a získávání dotací se stalo jedním z hlavních základů pro realizaci fotografických projektů.

K dnešnímu dni je v celém Polsku provozováno více než dvacet čistě fotografických galerií, existuje však i mnoho jiných, které fotografii pravidelně vystavují. K významnějším galeriím patří např. Asymetria, Czułość, Lookout, Leica, ale také galerie Nadace archeologie fotografie ve Varšavě, Galerie ZPAF v Krakově nebo Galerie FF v Lodži a Galerie pf v Poznani.

Výjimečné je také množství fotografických festivalů. Během roku se jich koná i více než deset a mnoho z nich dosáhlo evropské úrovně a získalo velké renomé. K největším a nejuznávanějším patří Fotofestival v Lodži, Měsíc fotografie v Krakově, FotoArt festival v Bielsko-Białé, TIFF ve Vratislavi a Bienále fotografie v Poznani.

Každým rokem také narůstá počet absolventů uměleckých škol využívajících ve své činnosti médium fotografie. „Důležitými centry rozvoje umělecké fotografie jsou vysoké školy zaměřené na fotografii, kterých v devadesátých letech minulého století vzniklo hned několik. Magisterský titul v oboru fotografie je možné získat na Akademii krásných umění v Poznani a Krakově, bakalářské studium fotografie je pak v Lodži, Vratislavi, Gdaňsku a Jelení Hoře. V současné době zavádí i většina ostatních uměleckých škol rozšířenou výuku fotografie.“[1]

Podle údajů informačního centra MKiDN (Ministerstva kultury a národního dědictví), týkajících se počtu osob studujících na uměleckých školách v celém Polsku, vyplývá, že od roku 2005 zájem o umělecké směry narůstá. Jen v roce 2011 absolvovalo studium na uměleckých školách 1 963 osob, z nichž více než 1 600 studovalo na oborech věnovaných vizuálnímu umění, fotografii, filmu a novým médiím.[2]

---

[1] http://www.culture.pl/baza-sztuki-pelna-tresc/-/eo_event_asset_publisher/eAN5/content/fotografia-polska, 10.12.2013.

[2] Z rozhovoru Marty Czyż a Arka Gruszczyńského „Artysta, zawód popularny“, č. 80 (2012) „Notesu na 6 tygodni“ vyd. Centrum Informacyjne MKiDN, http://www.funbec.eu/teksty.php?id=250, 10.12.2013.

K těmto údajům je nutné přičíst také polské absolventy zahraničních škol, hlavně Institutu tvůrčí fotografie (ITF) na Slezské univerzitě v Opavě. O tuto univerzitu, která v roce 2012 oslavila dvacet let svého působení, je mezi polskými fotografy stále větší zájem a je v Polsku považována za školu prestižní. Každoročně ji úspěšně vystuduje na třicet studentů bakalářského a několik studentů magisterského studia. Téměř polovinu z nich představují osoby žijící a pracující v Polsku. Během posledních let ukončilo ITF více než sto polských fotografů, mezi nimiž bylo i mnoho významných osobností, jež slaví úspěchy i na mezinárodní scéně, jako např.: Anna Orłowska, Rafał Milach, Kuba Dąbrowski, Mariusz Forecki, Andrzej Kramarz, Szymon Szcześniak, Piotr Szymon či Bart Pogoda. Mezi absolventy ITF jsou i zakladatelé polského trhu s fotografií a spolutvůrci mezinárodních fotografických festivalů, jako např. dlouholetá organizátorka aukcí sběratelské fotografie ve Varšavě Katarzyna Sagatowska nebo umělecký ředitel Měsíce fotografie v Krakově Karol Hordziej.

Andrzej Kramarz, série *Promised Land, Maryville, Missouri*

2 | Projekt, a co dál? – základní termíny a problémy

2.1 Co je to projekt a jak funguje

Jazyk používaný při práci na projektech je složitý a dalo by se říci i úřednický. Nalézáme v něm mnoho nesrozumitelných pojmů, nebo dokonce takové, které mají úplně nový význam. Tato složitá projektová terminologie, v Polsku označována jako „projektowa nowomowa“ (projektová novořeč), nováčky často odrazuje. Pro pochopení celé práce budou v následující části vysvětleny některé základní pojmy a jejich význam bude demonstrován příklady ze světa fotografie.

2.2 Návrh projektu, jak jej podávat

Pojem PROJEKT můžeme ve zkratce definovat jako proces, jehož cílem je realizace určitých myšlenek takovým způsobem, aby byly přesně popsány, získaly konkrétní podobu, měly přesně určený cíl a jasný způsob jeho dosažení. Kulturní aktivity včetně těch fotografických se stále častěji odehrávají formou tzv. projektů. Doposud probíhající aktivity podporované kulturními institucemi a autorskými svazy, rozvíjející se hlavně v posledních letech, přepustily své místo aktivitám s úkolovým charakterem. Souvisí to se změnami, ke kterým v kulturní politice dochází na celém světě.

Aktivity v projektovém systému také podléhají neustálým změnám. Ještě donedávna byla realizace projektu úzce spjata s cílem dosáhnout konkrétních výsledků, například příprava výstavy, vytvoření fotografického cyklu nebo produkce nějakého vystoupení. Takový přístup se nazývá angloamerický a jeho úspěšnost se dá měřit podle dosažení dříve vytyčených cílů. V posledních letech se začíná prosazovat spíše přístup frankofonní, podle kterého je cílem dosáhnout určitého společenského nebo kulturního efektu, zkoumaného na základě reakcí veřejného mínění, vyvolaného zájmu mezi adresáty projektu, proniknutí do povědomí nebo vyvolání určitých společenských proměn. Oceňována je také otevřenost, spolupráce, kreativita a inovace.

Existují však určité zásady, které každý projektový tým, tedy osoby, které mají při realizaci projektu určitý úkol, musí brát v úvahu. Každý projekt, bez ohledu na svoji

specifičnost, by měl být uzpůsoben k realizaci konkrétního cíle, měl by se skládat z logicky na sebe navazujících etap, přesně určovat čas realizace celého úkolu, být „inovační“, čili mít předpoklady, které by podporovaly jeho originalitu a výjimečnost. Projekt by měl také mít své jasně definované vedení, jež by zaručovalo funkčnost, efektivitu, ekonomii, a přesně a uvážlivě stanoveny náklady na realizaci projektu.

Realizace projektu je podmíněna získáním potřebných finančních prostředků, na které je možné dosáhnout mj. podáním žádosti o dotaci na patřičných institucích nebo nalezením sponzora. Každá žádost o dotaci by měla mít strukturu určenou konkrétním orgánem udělujícím dotace a měla by být podána prostřednictvím formuláře určeného poskytovatelem grantu. Formuláře jsou stále častěji vyplňovány on-line. Množství dokumentů podávaných v papírové podobě se snižuje.

Přestože jsou na rozvoj kultury v Polsku věnovány obrovské finanční prostředky, je rok od roku těžší potřebnou dotaci získat. Způsobeno je to rostoucí konkurencí. Tento problém dokonale ilustruje níže uvedený úryvek zprávy „Kultura do dofinansowania“, který obsahuje průzkum na téma zavádění programu Kultura v letech 2004–2006: „Klíčovým úkolem programu Kultura je podpora evropské kulturní spolupráce, utváření nových partnerství a rozvíjení již existujících kontaktů. Program umožňuje získat dotaci na organizaci mezinárodních kulturních akcí, překlady literatury, festivaly, operační činnost a rozbor evropské kulturní činnosti. Rozpočet programu Kultura na období 2007–2013 byl 400 mil. eur. V závislosti na projektu je možné jednorázově získat dotaci ve výši od 2 000 eur až do výše 500 tis. eur ročně. Průměrná výše dotace se pohybuje mezi 100–200 tis. eur. Každoročně je podáváno přibližně tisíc žádostí, z nichž je více než 30 % úspěšných. Znamená to, že kulturní organizace z více než 35 zemí mohou díky unijní podpoře realizovat okolo 300 projektů.“[3]

Vypisováním přihlášek se tak zabývá stále více specialistů zaměstnávaných jednotlivými institucemi nebo organizacemi, které se specializují na získávání dotací. Stále však jde o praxi spíše marginální. Podle již dříve zmíněného průzkumu se „přibližně v 70 % oslovených institucí získáváním finančních prostředků potřebných na vlastní činnost zabývá osoba, která zaujímá jinou funkci a hledání finančních zdrojů je

[3] Závěr studie: Kultura do dofinansowania, Ministerstvo kultury a národního dědictví, Varšava 2012, s. 3.

její dodatečná úloha, ve 20 % organizací to dělá někdo, kdo má zrovna čas, ale jen v 10 % jde o osobu zaměstnanou přímo za tímto účelem.“

Z takto získaných dotací je však v dnešní době financována většina fotografických iniciativ. V rámci „projektů“ vznikají studia a učebny provádějící výuku v oboru fotografie a nových médií, jsou pořádány fotografické festivaly, kolektivní nebo individuální projekty.

2.3 Poskytovatelé grantů, čili kdo „rozdává“ prostředky

Organizátoři kulturních akcí mohou využívat finanční prostředky jak z veřejných zdrojů, tak i z dotací udělovaných nevládními organizacemi nebo neveřejnými institucemi. Poskytovatelem grantu, neboli někdo, kdo poskytuje peníze hlavně na činnost jiných, mohou být i veřejné instituce vyhlašující nabídky veřejných zakázek, nevládní organizace, tedy nejrůznější firmy, banky a velká konsorcia. Rozdělování se většinou děje prostřednictvím vyhlášení soutěže, kdy poskytovatel grantu vybízí k podání návrhů do určitého termínu za předem stanovených podmínek. Taková přihláška informuje mj. o tom, kdo se může ucházet o dotaci, např. veřejné kulturní instituce, nevládní organizace a neformální skupiny. Obsahuje také informace o tom, jaké jsou cíle, tedy čeho chce poskytovatel grantu prostřednictvím financování daného záměru dosáhnout, jaké jsou způsobilé náklady, tedy co je možné za získané peníze pořídit. Poskytuje také informace o tom, co by se v rozpočtu projektu nemělo objevit, jasně určit minimální a maximální částku dotace a schválený čas k provedení záměru. Nezbytné jsou také informace týkající se termínu podání žádosti a požadovaných příloh – dokladů, které je nutné spolu s žádostí doručit.

Na základě těchto údajů a dokladů jsou poskytovatelem grantu, kterého nejčastěji zastupuje k tomuto účelu speciálně vytvořená komise skládající se z odborníků v daném oboru, vybírány nejlepší návrhy.

2.4 Příjemci podpory a oprávnění žadatelé

Ve slovníku zpřístupněném na jednom z portálů, představujícím zásady pro využití evropských fondů, se můžeme dočíst: „Příjemce grantu – fyzická nebo právnická osoba nebo organizace nemající právní subjektivitu, realizující projekty financované ze státního rozpočtu nebo zahraničních zdrojů na základě rozhodnutí nebo dohody o spolufinancování projektu.“[4]

Pokud použijeme srozumitelnější výklad této definice, jedná se o osobu, která má prospěch např. z dotací na fotografický projekt, který je financován z evropských fondů. Každá z institucí poskytujících podporu přesně stanovuje, kdo se v rámci daného fondu může ucházet o dotace. Tyto údaje můžeme nalézt v samotné vyhlášce veřejné soutěže nebo na prvních stránkách podmínek dané soutěže.

Největší šanci se svými žádostmi mají instituce, tedy mj. jednotky územní samosprávy, církve a náboženské spolky, kulturní instituce, ale i nevládní organizace, umělecké školy a sbírkové instituce jako archivy a muzea. Tyto organizace a ústavy také nejčastěji přijímají úlohu prostředníka.

Individuální osoby nebo sdružení nemající status právnického subjektu mají možnosti více omezené. Dostupné jsou hlavně prostředky na záměry s menšími rozpočty a se zaměřením na autorské projekty. Nejčastěji je jim podpora poskytována ve formě tvůrčích stipendií. Soutěže o stipendium každoročně vyhlašují např. Ministerstvo kultury a národního dědictví, Národní centrum kultury, evropské fondy spolu s Visegrádským fondem.

V mnoha případech se i umělci mohou stát cílovou skupinou aktivit větších kulturních institucí nebo nevládních organizací, které již dříve získaly prostředky na realizaci daného projektu. Umožňuje to účast na uměleckých rezidenčních pobytech, plenérech, výstavách, dále spolupráce při vydávání publikací a podpora ve formě tvůrčího stipendia. Příkladem může být projekt *A-I-R Laboratory* vytvořený Centrem současného umění Ujazdovský zámek ve Varšavě (CSW), jehož úkolem je podpora mobility jak polských, tak i zahraničních umělců. Rezidenční pobyty mívají charakter bilaterálních výměn, které umožňují vysílání polských umělců na zahraniční rezidenční pobyty a zároveň přijímání v Polsku návštěv z jiných zemí.

---

[4] http://www.poig.gov.pl/Slownik/Strony/Beneficjent1.aspx, 10.12.2013.

Projekt je realizován prostřednictvím týmu čtyř zaměstnanců CSW, které jako státní instituce zajišťuje rozpočet související s náklady na zaměstnání nebo pronájem prostor kanceláře projektu. Ostatní prostředky související s realizací uměleckých rezidenčních projektů a jejich propagace jsou získávány z vnějších zdrojů, především z programů na podporu kulturních aktivit realizovaných např. nadací hlavního města Varšavy, Trust for Mutual Understanding, Pro Helvetia, IKP Stockholm, IKP New York, Visegrádského fondu.

2.5 Rozpočet projektu – jaké náklady, jaký vklad

Jednou ze základních součástí každé žádosti o dotaci je rozpočet uvádějící náklady na provedení záměrů a zdroje na jejich financování. Modelový rozpočet by měl být rozdělen na bezprostřední náklady – tedy ty, které přímo souvisejí s realizací zadaného úkolu a jeho jednotlivých souvisejících činností, a nepřímé, tedy ty, které souvisejí se stálou, nezávislou činností žadatele. Během plánování rozpočtu by se měl příjemce řídit racionálním a efektivním uvažováním, jinak řečeno tzv. zdravým úsudkem, a neměl by zbytečně navyšovat nebo snižovat jednotlivé kvóty nebo cenu úkolu jako celku. Pravidla pro plánování výdajů a složení rozpočtu jsou přesně určena a podrobně popsána v příslušné dokumentaci k programu. Tato dokumentace má název prováděcí nebo implementační dokument, který obsahuje přehledné rozdělení nákladů na přímé a nepřímé a také jejich způsobilost, tedy informaci o tom, jestli je možné tento výdaj pokrýt ze získané dotace, nebo nikoli.

Bezprostřední náklady jsou především výdaje související s provedením záměru, jako např. ohodnocení koordinátora nebo vedoucího projektu, náklady na vedení zvláštního bankovního účtu, nákup a amortizace vybavení, informační a publikační činnost, náklady na provoz kanceláře. Tyto náklady se běžně vkládají do rozpočtu jako náklady způsobilé. Do této kategorie bezprostředních nákladů započítáváme i výdaje související s vytvořením základních úkolů projektu. Nabídka možností je velice široká a způsobilost přímo souvisí s podmínkami programu. Jedná se především o náklady na zaměstnání personálu a odborníků, ale i subdodavatelů, pokud jsou nezbytní. Jde o výdaje související s organizací setkání, doprovodných akcí a na investice nebo modernizace vybavení.

Způsobilé výdaje (uznatelné náklady) je nutné ponechat na straně žadatele o grant, nebo nejlépe v žádosti vůbec neuvádět, protože jejich uvedení by mohlo způsobit neschválení projektu z důvodu „formální chyby“. Nekvalifikovatelné náklady jsou však bohužel velmi často vydávány za činnost investičního charakteru, tedy působení související s modernizací nebo investicemi do infrastruktury, jako nákup vybavení a techniky o hodnotě vyšší než 3 500 PLN, tedy tzv. „stálého vybavení“. Tato pravidla přesně definovaného financování často komplikují, nebo dokonce znemožňují realizaci některých fotografických projektů, které kromě pokrytí nákladů s vedením projektu a nákladů osobních vyžadují ještě nemalé investice do fotografické techniky, vybavení a rozvoje a udržení pracovny nebo galerie.

Při návrhu rozpočtu projektu je nutné zohlednit zdroje financování nákladů. Řešitel grantu prakticky vždy uvádí pokrytí z dotací jen části plánovaných nákladů na celý projekt. Výše dotace se pak určuje v procentech a pohybuje se mezi 50–100 %. Plná dotace projektu se však praktikuje velmi málo, protože téměř vždy je požadováno doložení tzv. vlastního vkladu, tedy prostředků, které do projektu vloží žadatel. Jeho výše je velmi rozdílná a pohybuje se od 2 % (např. v některých soutěžích místní samosprávy) až do výše 50 %, jako v případě unijního programu Kultura.

Jak se můžeme dočíst ve zprávě již dříve zmíněného průzkumu „Kultura do dofinansowania“: „Jako jednu z příčin problémů programu Kultura uvádějí polské organizace příliš vysoký vlastní vklad (pro 34 % dotázaných představuje zajištění těchto prostředků největší problém). V podmínkách programu Kultura je požadován vlastní vklad ve výši 50 % rozpočtu. Získat tuto dotaci je o to obtížnější, že po celou dobu plnění projektových úkolů není získání dotace nijak zaručeno, přičemž harmonogram projektu vyžaduje plánování s velkým předstihem. Jednání s případnými sponzory a získávání dalších, dodatečných financí tak zůstává až na ‚poslední chvíli‘.“[5]

Na stránkách oblíbeného portálu nevládních organizací www.ngl.pl se můžeme dočíst: „Vlastní vklad představuje finanční prostředky, které organizace deklaruje jako vlastní podíl na realizaci projektu. Vlastní vklad se nejčastěji uvádí v procentech z hodnoty celého projektu, a nikoli z hodnoty dotace, o kterou se v projektu žádá.“[6]

---

[5] „Praktyczny poradnik dla artystów“ (red.) Agnieszka Pindera, Stowarzyszenie Sztuka Cię Szuka, Toruň 2012.

[6] http://www.ngo.pl/x/340584, 10.12.2013.

Příjemci grantu, pokud jimi jsou vládní a nevládní organizace, ale i samotné úřady, financují vlastní vklad ze svých vnitřních rozpočtů a získané dotace považují za rozšíření své základní činnosti. Tento způsob financování je analogický k již zmíněnému příkladu rezidenčního programu *A-I-R Laboratory*, který spravuje Centrum současného umění Ujazdovský zámek ve Varšavě.

Mnohem větší potíže mají s financováním nevládní organizace, které nemají vlastní prostředky ani na běžný provoz. Ve většině případů jsou právě „granty" hlavním zdrojem jejich příjmu. Jedno z možných řešení této situace je spojení několika zdrojů financování, jako v případě projektu *FotoRejestr*, který v letech 2010–2011 zorganizovala varšavská Nadace archeologie fotografie. Jak se můžeme dočíst na stránkách nadace: „Cílem projektu byla popularizace myšlenky archivace fotografických sbírek a nalezení a propagace zajímavých sbírek různých institucí a soukromých sběratelů. Projekt *FotoRejestr*, obsahující mnoho různých částí, vznikl

Zofia Chomętowska s fotoaparátem Leica, okolo roku 1933 © Gabriella a Piotr Chomętowští, Nadace archeologie Fotografie

díky spolupráci s norským Teknisk Museum, Národním digitálním archivem a Domem setkání s dějinami. Hlavním cílem tohoto projektu bylo vytvoření databáze varšavských fotografických sbírek, popularizace myšlenky archivace fotografií a rozvoj aktivit

podporujících dialog mezi teorií archivace, vytvořenou současnými archivními badateli, a praxí, spojenou s každodenní prací s domácími i veřejnými archivy.“[7]

Náklady na realizaci celého úkolu byly odhadnuty na přibližně 100 000 PLN, z nichž vlastní vklad mělo představovat 12 % celého rozpočtu. Nadace podala dvě žádosti, jednou žádala o dotaci z prostředků finančního mechanismu Evropského hospodářského regionu a zároveň i z Norského finančního mechanismu (zkráceně se uvádí Norské fondy) a druhou z programu Promise kultury vypsaného Ministerstvem kultury a národního dědictví. Obě žádosti Nadace archeologie fotografie byly přijaty. Nadace získala z EOG a NMF přibližně 890 000 PLN, z prostředků MKiDN 120 000 PLN, přičemž z vlastního rozpočtu věnovala pouze 2 000 PLN.

Možnost spojení prostředků z několika zdrojů úspěšně v Polsku využívají velké fotografické festivaly, což lze snadno zjistit podle velkého množství log a značek sponzorů umístěných na jejich internetových stránkách. Na stránkách krakovského Měsíce fotografie můžeme zjistit, že „projekt Měsíc fotografie je spolufinancován Evropskou unií v rámci malopolského regionálního operačního programu na období 2007–2013, dále z prostředků Ministerstva kultury a národního dědictví, rozpočtu města Krakova a Malopolského vojvodství“. Pořadatelé FotoArt festivalu v Bielsku-Białé pak jako zdroj financování uvádějí: „realizováno z prostředku Národního centra kultury“ a že „projekt byl spolufinancován z rozpočtu slezské samosprávy“. Festival Varšavské dny fotografie pak děkuje za podporu při financování hlavnímu městu Varšavě a Národnímu centru kultury. Kromě poděkování jsou vždy uváděny i informace o sponzorech a ostatních formách podpory.

Nevládní organizace získávají prostředky i jinými způsoby, které předurčuje jejich status. Mohou to být dary, příjmy ze sbírek, dědictví nebo v určitých případech i příjmy z podnikání. „Zákon o veřejné činnosti a dobročinnosti umožňuje doplnit vlastní vklad organizace využitím těchto zdrojů: ručení, záruky a půjčky, kterou mohou poskytnout orgány samosprávy. Vlastním vkladem mohou být i vklady řešitelů úkolu, tedy osob, pro které je dané záměr určen. Výše těchto vkladů musí být v žádosti o dotaci uvedena odděleně. Do vlastního vkladu někdy může být zařazen např.

[7] http://www.archeologiafotografii.pl/pl/node/6791, 10.12.2013.

i poměrný podíl na nájmu prostor partnera projektu, pokud se tyto náklady přímo týkají realizace projektu (úkolu).“[8]

Část programů připouští i uznání nefinančních vkladů, jako například tzv. „osobní vklad“, tedy neplacená práce dobrovolníků nebo členů organizace, nebo „nepeněžitý vklad“, tedy zpřístupnění vlastních zásob, kterými disponuje organizace nebo její partneři. Může se přitom jednat jak o vybavení, tak o prostory. Všechny tyto „náklady“ musejí být doloženy příslušnými doklady, jako jsou dohoda o dobrovolné činnosti nebo kalkulace potenciálních nákladů opotřebení vybavení nebo spotřeby energií. V praxi je bohužel situace taková, že čím je výše dotace vyšší, tím jsou takové možnosti „nefinančního“ vkladu méně pravděpodobné, což často představuje nepřekonatelnou překážku.

Vlastní vklad může častokrát vložit i partner projektu, proto nevládní organizace stále častěji spolupracují s institucemi nebo firmami. Ti první mají větší možnosti a šanci získat dotace, ti druzí zase disponují potřebnými financemi.

2.6 Partnerství, čili spolupráce na projektech

Výše zmíněná partnerství mají řadu přínosů. Nalezení partnerství je stále častěji také nutnou nebo alespoň bodově vysoce hodnocenou podmínkou schválení žádosti. Pro získání dotace v rámci programu Kultura se například vyžaduje spolupráce s partnery ze zahraničí. Výsledkem provedeného průzkumu však je, že „pro mnoho institucí je to příliš složité, ale i přesto 57 % institucí účastnících se průzkumu odpovědělo, že se zahraničními institucemi spolupracuje. Narážíme proto na určitou spornost, protože z jedné strany můžeme usoudit, že navázání kontaktů se zahraničními partnery nepředstavuje pro polské instituce problém, protože většina z nich již mezinárodně spolupracuje. Z druhé strany je však podle jejich názoru získání partnerů do projektu v rámci programu Kultura problematické.“[9] Podmínka partnerství se však natolik osvědčila, že se během několika dalších let vypisování programů financování v mnoha fondech pomalu stává nezbytností.

---

[8] http://www.ngo.pl/x/340584, 10.12.2013.

[9] Ewa Jarosz: *Co warto a co się opłaca? Ideały i wartości a mechanizmy rynkowe w sztuce*, publikováno v „Praktyczny poradnik dla artystów.“ (red.) Agnieszka Pindera, Stowarzyszenie Sztuka Cię Szuka, Toruň 2012, s. 33.

Atak Łaskotek, Fotofestival, Lodž – fotografie výstavního prostoru

Dobrým příkladem rozvinuté mezinárodní spolupráce v rámci realizace projektu spolufinancovaného z evropských zdrojů může být trienále fotografie Backlight. Jde o dnes již tradiční událost, kterou od roku 1987 organizuje The Photographic Centre Nykyaika ve finském Tampere. V roce 2008 umožnily prostředky poskytované v rámci evropského programu Kultura rozšíření festivalového programu *Atak łaskotek* (Lechtivý útok) do velikosti mezinárodní prezentace, do které se zapojily různorodé galerie a výstavní prostory, které se pro veřejnost ve Finsku, Itálii, Rakousku a Polsku otevřely současně. Výstav se zúčastnilo 56 umělců. Hlavním organizátorem bylo Photographic Centre Nykyaika z Finska a spoluorganizátory pak Nadace Studio Marangoni z Itálie, FLUSS – Society for the Promotion of Photo and Media Art z Rakouska, WRO Art Center z Polska a Northern Photographic Centre z Finska.

3 | Dostupné zdroje financování kulturních projektů v letech 2004–2013

Během několika posledních let se dostupnost finančních prostředků určených na kulturu velmi zlepšila, což z jedné strany bylo v případě Polska důsledkem jeho vstupu do Evropské unie a z druhé strany vlivem ekonomických proměn na globální úrovni, kdy se začaly prosazovat myšlenky *kreativního průmyslu* jako jednoho z opatření proti ekonomické krizi.

Postupně se utvářející způsoby financování kultury tak nabyly velmi různorodých forem, které se velmi odlišovaly výší rozpočtu, dostupností prostředků, prioritami dotovaných aktivit, ale i odlišnostmi v předmětech, pro které byla umožněna aplikace. Nejdůležitější zdroje se pak dělí na fondy Evropské unie, prostředky ze státních a regionálních zdrojů, crowdfunding a prostředky poskytované prostřednictvím různých nadací. Důležité jsou také rozdíly ve způsobech dotování a účtování, tedy financování formou před realizací záměru nebo formou proplácení již uskutečněných výdajů. Nezanedbatelný význam má také rozdílnost v administrativní náročnosti.

3.1 Evropské fondy

V Polsku jsou evropské fondy pro projekty z oblasti kultury v posledním desetiletí rozhodně nejrozsáhlejším a „nejbohatším“ zdrojem dotací. V letech 2004–2013 umožnily realizaci mnoha zajímavých aktivit zaměřených na fotografii, a to jak investičního, tak i infrastrukturního charakteru. Jde především o vznik uměleckých škol nebo kulturních institucí, jakož i aktivit s tzv. měkkým charakterem, tedy festivalů, výstav, konferencí, rezidencí, publikací apod.

Evropské fondy získávají finanční prostředky z příspěvků členských zemí Evropské unie do unijního rozpočtu, které jsou pak distribuovány mezi jednotlivé příjemce grantu v rámci např. strukturálních fondů, společných operačních regionálních programů a finančních mechanismů Evropského územního rozvoje a Norského finančního mechanismu.

V Polsku v rámci první etapy čerpání evropských fondů, tedy v letech 2004–2006, bylo vytvořeno více než 300 kulturních projektů o celkové hodnotě překračující sumu 2 mld. PLN. Úroveň využití evropských prostředků v tomto prvním období byla

považována za úspěch, poukázala však na obrovské potřeby kulturního sektoru, čehož důsledkem bylo rozšíření možností a nárůst prostředků určených na podporu kultury v novém programovém období. V letech 2007–2013 proto již byla poskytnuta částka vyšší, překračující 4 mld. PLN.

Jako evropské programy, které se v největší míře orientují na rozvoj kultury, musíme zmínit 11. prioritu operačního programu Infrastruktura a prostředí – Kultura a kulturní dědictví, program Kultura 2007–2013 a fond kulturní výměny v rámci finančního mechanismu EOG Norského finančního mechanismu.

Hlavním cílem 11. priority operačního programu Infrastruktura a prostředí – Kultura a kulturní dědictví byla „aktivní podpora rozvoje a modernizace infrastruktury kultury a uměleckého vzdělávání a ochrana kulturního dědictví v evropském a světovém významu“. Tento program umožnil také financování řady velkých investic podporujících vzdělávání v oboru fotografie. Jako příklad můžeme uvést projekt nazvaný „Budova didaktiky – PWSF TViT[10]. Vzdělávací centrum výuky nových médií“. Příjemcem projektu byla Státní vysoká filmová škola, fakulta filmu a divadelního umění L. Schillera v Lodži. Hodnota projektu byla odhadnuta na 30,1 mil.

Projekt vzdělávacího centra didaktiky nových médií – PWSF TviT

[10] Státní vysoká filmová, televizní a divadelní škola Leona Schillera (Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera).

PLN a dotace z fondů EU přinesly 25,59 mil. PLN, ministerstvo MKiDN podpořilo projekt vlastním vkladem ve výši 4,5 mil. PLN. Předmětem projektu byla budova vzdělávacího centra výuky nových médií, pětipatrová budova o celkové ploše 55 957,30 m². V prvním patře budovy se pak usídlila katedra fotografie.

Program Kultura (2007–2013) byl přímo určen pro kulturní instituce v Evropě. Jeho cílem bylo „podpořit společný kulturní prostor pro všechny Evropany, založený na společném kulturním dědictví, a rozvoj spolupráce mezi tvůrci, účastníky kulturního života a kulturními institucemi ze zemí, které se programu zúčastnily“[11]. Díky tomuto programu vznikl mj. festival fotografie BackLight, který byl podrobněji popsán v části práce věnované partnerstvím. V rámci festivalového ročníku 2008 vznikl mezinárodní cyklus výstav Lechtivý útok, které jsou společnou iniciativou kurátorů z Rakouska, Itálie, Finska a Polska. Tento cyklus byl prezentován na mnoha místech po celé Evropě od září roku 2008 do května roku 2009. V Polsku byla výstava prezentována v rámci 8. ročníku Fotofestivalu v Lodži. Jednalo se o výstavu vybraných fotografií od umělců, kteří se zúčastnili hlavního programu, jehož průvodní myšlenkou byl pokus o zesměšnění všeho, co je „bráno jen vážně“.

Fond kulturní výměny v rámci Finančního mechanismu EOG a Norského finančního mechanismu založený pro aktivní podporu spolupráce v oblasti kultury mezi Polskem a dalšími třemi státy – Norskem, Islandem a Lichtenštejnskem – podporoval aktivity z oboru vizuálního umění, literatury, provozování kulturních akcí a projektů týkajících se dokumentace a ochrany národního dědictví.[12]

Pomocí tzv. Norských fondů byl financován projekt „Islandské povídky“ kolektivu Sputnik Photos, v rámci kterého pět dvojic polských fotografů a islandských novinářů několik týdnů cestovalo po Islandu. Díky tomuto projektu vznikla kniha obsahující fotografie, poznámky z cest, rozhovory a filmy zachycující události na cestách. Vznikl také cyklus fotografií vystavovaný v Polsku a na Islandu.[13]

---

[11] http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/srodki-europejskie.php, 10.12.2013.

[12] http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/srodki-europejskie.php, 10.12.2013.

[13] Autoři fotografií: Jan Brykczynski, Michal Luczak, Rafal Milach, Adam Panczuk, Agnieszka Rayss.
Text: Sindri Freysson, Hermann Stefansson, Kristin Heida Kristinsdottir, Sigurbjorg Prastardottir, Huldar Breidfjord.
Editor/kurátor: Andrzej Kramarz.

Adam Panczuk *Ludzie (bardzo) ukryci*, projekt *IS (not)*, Sputnik Photos

3.2 Prostředky ze státního rozpočtu

V Polsku jsou druhým největším zdrojem financí na kulturu dotace ze státního rozpočtu. Jde především o programy s celostátní působností, které vyhlašují mj. Ministerstvo kultury a národního dědictví, Národní centrum kultury, ale na nižších úrovních i samosprávy, jako vojvodství nebo radnice měst a obcí.

3.3 Státní zdroje

Na celostátní úrovni se distribuce prostředků na kulturní činnost odehrává hlavně prostřednictvím programů Ministerstva kultury a národního dědictví. Žádat o ně mají právo jednotky územní samosprávy, kulturní instituce, vysoké školy, nevládní organizace, ale i podnikatelské subjekty. V rámci těchto prostředků bylo na dotace kultury převedeno 241 mil. PLN.

MKiDN vyhlašuje soutěže pro různé formy šíření a ochrany umění v různých

uměleckých směrech. Z pohledu organizátorů aktivit souvisejících s fotografií jsou nejdůležitější tyto programy: *Vizuální umění*, *Propagace polské kultury v zahraničí*, *Umělecké vzdělávání*, *Mediální vzdělávání*, *Kulturní observatorium* a *Infrastruktura kultury*.

Programy Ministerstva kultury a národního dědictví jsou vyhlašovány dvakrát ročně, v listopadu a příležitostně i v březnu. Během několika posledních let však byly všechny prostředky rozděleny již v prvním, tedy podzimním termínu.

MKiDN předpokládá také potřebu prostředků na pokrytí tzv. vlastního vkladu pro projekty, v nichž žádá o dotaci v rámci evropských programů. K tomuto účelu každoročně ministerstvo připravuje zvláštní prostředky soustředěné v programu *Premise*. Cílem je zvýšení efektivity využití evropských fondů ve prospěch rozvoje kultury.

O prostředky MKiDN se v rámci programů, včetně *Premise*, mohou ucházet subjekty, které mají status právnické osoby. Tato forma podnikání je velice populární, velká je však také konkurence, protože počet žadatelů se rok od roku zvyšuje a úroveň projektů roste. Aktivity vyžadující dotace v rámci programů MKiDN by měly vykazovat široký, tedy celostátní nebo ještě lépe nadnárodní rozsah, profesionální úroveň plánování úkolů a připravený tým na jejich plnění. Důležitá je také účast známých polských umělců nebo velká snaha podpořit začínající umělecké debutanty.

Prostředky MkiDN pravidelně využívá mj. i již výše zmíněná Nadace archeologie fotografie, která v rámci programu Promesa od roku 2009 čerpá finance na pokrytí vlastního vkladu do projektu *Fotorejestr*. V roce 2009 Nadace archeologie fotografie prostřednictvím programu *Wydarzenia Artystyczne* (Umělecké události) v rámci priority Vizuální umění financovala také projekt *Żywe Archiwum* (Živý archiv). Součástí tohoto programu bylo pozvání současných autorů, kteří po seznámení se s historickými dokumenty, které nadace předem shromáždila, začali pracovat na vlastním uměleckém projevu. „V letech 2009–2013 se konalo 12 výstav, které byly současnou interpretací archivních fotografických sbírek mj. Zofie Chomętowské, Zbigniewa Dłubaka, Jerzyho Lewczyńského a Tadeusze Sumińského. Díla zúčastněných mladých umělců často přesahovala klasický rámec výstavy. V rámci projektu *Żywe Archiwum* vytvořila Karolina Breguła soubor intervencí ve veřejném prostoru města Varšavy, Nicolas Grospierre připravil instalaci v bytě Tadeusze Sumińského a Krzysztof Pijarski reinterpretoval soubor Jerzyho Lewczyńského. Pro

Karolina Breguła, ze souboru *Fotografie korekcyjne*, 2011, fot. Nadace archeologie Fotografie

každou autorskou část vznikla i doprovodná publikace. Celkově vznikly dvě série kapesních alb obsahující reprodukce prací a krátké eseje.“[14]

Podporou ze strany MKiDN se může pochlubit také většina polských kulturních akcí, hlavně fotografické festivaly. Informace o spolufinancování těchto akcí můžeme nalézt mj. na stránkách Nadace vizuálního umění pořádající Měsíc fotografie v Krakově, na jehož organizaci nadace v roce 2013 získala 350 000 PLN a v roce 2012 pak 274 945 PLN.

Nemalé finanční prostředky ze zdrojů MKiDN jsou každoročně věnovány na stipendijní fondy. O stipendia mohou žádat jak umělci, tak kurátoři nebo osoby věnující se šíření nebo ochraně kultury. O stipendia ze zdrojů MKiDN je možné žádat ve dvou formách, a to buď o tvůrčí stipendium v oborech literatura, tanec, divadlo, film, ochrana památek, ochrana lidové tvorby, anebo o dotaci na záměry souvisejícími s šířením kultury jako animace kultury a vzdělávání, vedení kulturních projektů nebo rozvoj odbornosti. Stipendia jsou přiznávána na půlroční nebo roční období a mají charakter pravidelných finančních příspěvků. Každoročně jsou také přijímány návrhy na stipendia z fondu propagace tvorby, které je možné získat v těchto oborech: výtvarné umění, hudba a tanec, ochrana památek a šíření kulturního povědomí. Tato stipendia nemohou být použita na nákup např. techniky nebo vybavení pracovny. Nemohou se o ně ucházet ani osoby, které již využívají podporu v rámci stipendia z rozpočtu MKiDN. Stipendijním programem, jenž je koordinován prostřednictvím Národního centra kultury

[14] http://www.archeologiafotografii.pl/pl/node/6792, 10.12.2013.

a který vznikl díky podpoře ministerstva, je například program *Mladé Polsko*, který je zaměřen na nadějné umělce mladší 35 let, kteří již na svém kontě mají významnější umělecké úspěchy. V rámci tohoto programu je možné žádat o dotaci nepřekračující částku 50 000 PLN. Peníze jsou určeny na realizaci vlastního uměleckého projektu, ale mohou být použity například i na nákup pro práci nezbytně nutné techniky, na zaplacení studia nebo zahraničního rezidenčního pobytu. Program od roku 2004 probíhá ve formě konkurzu a každoročně podpoří okolo 70 mladých umělců. V roce 2013 pak byl přijat rekordní počet 674 žádostí a stipendium získalo 86 umělců. Podporu v rámci programu *Mladé Polsko* během několika posledních let získalo i několik studentů a absolventů z Institutu tvůrčí fotografie, např. Rafał Milach - v 2010 na vydání knihy a výstavu „7 Rooms“, a v 2013 na vydání knihy fotografií „Winners“ (Vítězové), Michał Łuczak (2012) na knihu fotografií „Brutal“ o nádraží v Katovicích a Tomasz Wiech (2011) na výstavu a vydání fotografické knihy „Z Polski“.

Rafał Milach ze souboru *Zwycięzcy*

3.4 Státní zdroje – zdroje územních samospráv a obcí

Na konci každého kalendářního roku jsou vyhlašovány soutěže o dotace na úrovních vojvodství a místních samospráv. Tyto soutěže jsou vyhlašovány prakticky všemi maršálkovskými, vojvodskými a obecními úřady. Jde o zákonem danou povinnost.[15]

Hlavní město Varšava vyhlašuje soutěže dokonce i v jednotlivých městských čtvrtích, jako Bemowo, Rembertów apod.

Prakticky všechny soutěže umožňují vytváření kulturních projektů, včetně fotografických. Výše poskytnuté dotace je mnohem nižší než u dotací z Evropské unie nebo z rozpočtu ministerstva, ale podmínky pro přidělení nejsou tak náročné a projekty mohou mít menší formální rozsah.

V roce 2009 získal Marcin Grabowiecki v rámci stipendia maršálka Slezského vojvodství v oboru kultury prostředky na šestiměsíční umělecké stipendium ve výši 10 000 PLN, díky kterému vznikl projekt *Nová tvář Slezska*. Cílem tohoto projektu bylo odtržení se od stereotypního myšlení o Slezsku jako o místě uzavíraných dolů, nezaměstnaných horníků, bídy, šedi a mizející tradice. Marcin Grabowiecki se pokusil Slezsko představit jako kulturně se pružně rozvíjející region, který však neztrácí své průmyslové dědictví a kořeny. Autor portrétoval několik desítek osob, jejichž činnost dobře zachycuje směřování proměn Slezska, jeho nové tváře.

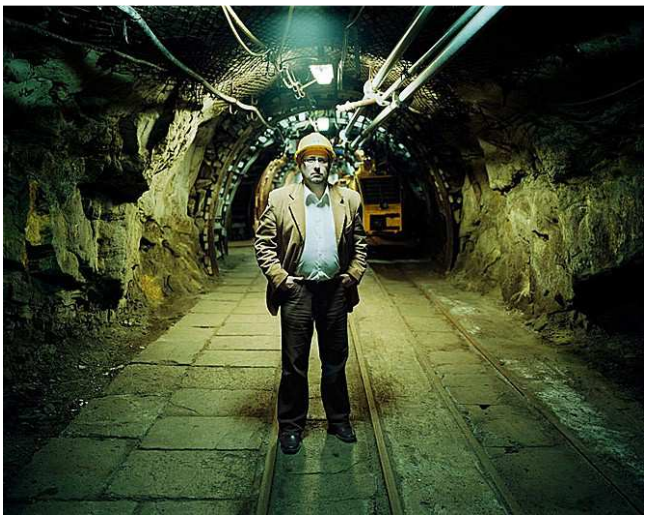

Marcin Grabowiecki *Nowe twarze śląska*

[15] Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dn. 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536) (Zákon o veřejné činnosti a dobrovolnictví ze dne 24. dubna 2003).

3.5 Crowdfunding neboli společné financování

Crowdfunding je mladou, ale nejen v Polsku stále známější formou financování kulturních projektů. Financování spočívá ve sbírce poměrně nevelkých finančních částek zasílaných na účet umělce. Sbírka probíhá prostřednictvím pro tento účel speciálně vytvořených portálů. Výměnou za provedenou platbu nabízí její organizátor určitý bonus, jehož hodnota závisí na výši příspěvku. Rozdíl mezi tímto společným financováním a již dříve známými veřejnými sbírkami je málo zřetelný, můžeme však určit několik hlavních vlastností, kterými by se financování organizované prostřednictvím crowdfundingového portálu mělo charakterizovat a odlišovat od ostatních forem, jako jsou fundraising, veřejné sbírky, dary apod.

Společné financování spočívá v převádění hotovosti virtuální cestou. Tento způsob umožňuje všem zúčastněným plnou kontrolu nad svými prostředky. Všechny finanční prostředky jsou věnovány na jasně definovaný cíl. Informace o projektu je široce dostupná a je adresována na neomezený počet adresátů. Nejcharakterističtější je, že za každý příspěvek jsou nabízeny určité bonusy, které mohou mít různou formu, ale nesmí být pouze emocionálního charakteru. Jako bonus by měl dárce za svůj příspěvek získat nějakou jinou přiměřenou hodnotu.[16]

„Na celém světě funguje více než 600 portálů, které umožňují sepsání projektu, určení ocenění pro dárce a jejich hodnotu, finančního cíle a nakonec i výběr prostředků na realizaci vlastních podnikatelských, společenských a kulturních aktivit. Deloitte[17] odhaduje, že v roce 2013 díky možnosti společného financování pomohou internetoví dárci financovat projekty s celkovou hodnotou 3 mld. dolarů. Světově nejoblíbenější portál nabízející společné financování – kickstarter.com – umožnil v roce 2011 financování nejrůznějších iniciativ v celkovém objemu 99 mil. USD.“[18]

[16] Karol Król, *Crowdfunding. Od pomysłu do biznesu, dzięki społeczności*, Warszawa 2013.

[17] Deloitte – Mezinárodní síť obchodních společností poskytujících profesionální poradenské a auditorské služby, http://www.deloitte.com/view/cs_CZ/cz/about-us/index.htm, 10.12.2013.

[18] http://crowdfunding.pl/crowdfunding-faq, 10.12.2013.

V Polsku existuje několik crowdfundingových portálů a jejich počet stále roste. Mezi nejznámější patří *Polak Potrafi*, *Sie pomaga*, *Wspieram to*, *Megatotal* a *WspieramKulture.pl*.

Díky portálu *WspieramKulture.pl*, zaměřenému na společné financování kulturních projektů, mohla vzniknout i publikace Magdaleny Wdowicz-Wierzbowské

Magdalena Wdowicz-Wierzbowska *Po prostu męża mi brakuje. Spotkania z wdowami*

„Po prostu męża mi brakuje. Spotkania z wdowami“ (Prostě mi chybí muž. Setkání s vdovami) obsahující fotografický a slovní záznam setkání s ženami, které ztratily své muže. Projekt trval půl roku a autorka vyhlásila svoji sbírku v okamžiku, kdy její fotografický projekt byl již hotový a publikace připravená k tisku. Autorka potřebovala pouze zajistit financování tisku. V průběhu dvou týdnů poskytlo 84 osob částku 10 560 PLN, za které bylo vytištěno 500 kusů téměř dvousetstránkové publikace.

3.6 Nadace jako držitelé prostředků

V několika posledních letech vzniká stále více nadací, jejichž působení je spojeno především s rozdělováním prostředků věnovaných sponzory nebo dárci na cíle, které jsou určeny statusem dané nadace.

„Odhaduje se, že v Polsku existuje více než 100 firemních nadací, tedy takových, které byly založeny firmami. Jejich společným rysem je vazba na firmy, ale liší se jednak způsobem svého fungování, zdroji svého financování, oblastmi působení a výběrem cílů, na které věnují svou podporu. Velkou část z nich představují grantové organizace nabízející finanční podporu jiným subjektům“[19]

Jako dobrý příklad můžeme uvést Batoryho nadaci[20]. Tato organizace získává a rozděluje finanční prostředky na společensky prospěšné cíle. V Polsku se stále častěji objevují i nadace různých bank nebo velkých nadnárodních korporací, jako např. telekomunikační operátor Orange. U většiny z nich se kultura objevuje mezi hlavními prioritami nebo je přirozeným prostředníkem při plnění vytyčených cílů, jakými jsou např. sociální pomoc, předcházení společenskému vyloučení, ekologie.[21]

Příkladem takového řešení může být Mezinárodní festival fotografie v Rybniku, který se koná v klubu *Energetyka*, jenž patří rybnické elektrárně. Festival pořádají místní fanoušci fotografie především díky finanční podpoře energetické skupiny EDF, která festival sponzoruje prostřednictvím Nadace rybnické elektrárny. Toto řešení zajišťuje organizátorům festivalu jeho stálost a kontinuitu, sponzorům pak skvělou lokální propagaci. Oba subjekty jsou na sebe přímo navázány, díky čemuž je minimalizována náhlá ztráta finančních prostředků a tím i výpadek kontinuity nebo snížení úrovně festivalu.

---

[19] http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/889657.html, 10.12.2013.

[20] Podrobnější informace o Batoryho nadaci jsou dostupné na stránce: www.batory.org.pl.

[21] http://konkursy-dla-ngo.blogspot.com/search/label/dotacje%20z%20fundacji%20bankowych, 10.12.2013.

4 | Výzvy a problémy
– shrnutí zkušeností posledních deseti let

Od zapojení sektoru kultury do systému implementace společné Evropské politiky, o kterém rozhodlo Ministerstvo kultury a národního dědictví, je možné kulturní projekty realizovat v prakticky všech polských operačních programech. Prostředky z těchto programů se tak staly dostupnější a velmi ovlivnily dění okolo umění a fotografie.

Získávání prostředků na kulturní činnost formou dotací však přináší i mnoho úskalí a problémů. Část problémů se podařilo během několika posledních let identifikovat a byla učiněna opatření pro jejich odstranění a usnadnění schvalovacích procedur. Většina překážek, na které si žadatelé o dotace stěžují, je však pro tento typ financování přirozená a není možné je úplně odstranit.

V září roku 2012 se v Polsku konal průzkum, který měl za cíl popsat struktury a mechanismy ovlivňující polské umělecké prostředí, a to především z pohledu umělce. Dotazovaní poukazovali na především v počátcích umělecké kariéry velmi důležitou, tzv. institucionální podporu. Mezi vyjmenovanými zdroji financování projektů se objevily i mezinárodní organizace. Výzkum však jasně ukázal, jak velkým problémem pro mladé umělce je získávání těchto financí. „Psaní žádostí často zájemce odrazuje, zvláště pokud nejsou s touto formou komunikace obeznámeni. Můžeme však zároveň říci, že tento způsob financování funguje – přinejmenším v rámci dotazované skupiny. Téměř všichni účastníci průzkumu měli díky podání žádosti o dotaci možnost využít nějakou formu institucionální podpory, a to buď během probíhajícího průzkumu, nebo někdy dříve. Dotazovaní však přiznávají, že vyplnění žádosti, a to především pro méně zkušené umělce, je obtížné. Mnoho z nich z těchto důvodů rezignuje. Průzkum také poukázal na potřebu oddělení grantů pro umělce od grantů pro instituce nebo odborníky působící na trhu s uměním – mělo by všem dát stejnou šanci na získání dotace.[22]

Nejen umělci, ale i samotné instituce a nevládní organizace poukazují na řadu problémů. Z průzkumu „Kultura do dofinansowania“ provedeného kontaktním centrem MKiDN v roce 2012, kdy bylo osloveno 50 subjektů úzce spolupracujících s kulturním sektorem, vyplývá, že hlavní výzvy a problémy jsou následující: příliš vysoká minimální hodnota grantu a s tím související nutnost hledání dodatečných finančních

[22] Praktyczny poradnik dla artystów, (red.) Agnieszka Pindera, Stowarzyszenie Sztuka Cię Szuka, Toruń 2012.

prostředků, stále častější hledání partnerství a nakonec příliš komplikované formality a dokumenty vyžadované od poskytovatelů.

Formality jsou v drtivé většině nejčastěji zmiňovaným nedostatkem, který žadatelé o finanční prostředky uvádějí. Na jejich množství a komplikovanost si stěžují i pokročilí a zběhlí grantoví odborníci. Podle výsledků již zmíněného průzkumu zaměřeného na program Kultura můžeme zdůraznit, „že podle názoru dotázaných je vyplnění a vypočtení žádosti značně komplikované, čas mezi podáním žádosti, výsledky soutěže a podpisem smlouvy příliš dlouhý a komunikace s grantovou agenturou během realizace projektu je pak hodnocena jako průměrná.“[23]

Ať už jazyk používaný v dokumentaci nebo splnění všech formálních podmínek může představovat zvláštní obtížnost právě pro kulturní prostředí. Je nám dobře známo, že umění, a tedy i fotografie, používá často jazyk obrazu a emocí a jeho přirozeným prostředím je experiment, plynulost a překonávání hranic. To je také důvod, proč je tak obtížné uměleckou činnost přizpůsobit „úřednímu jazyku“ a ještě obtížnější vytvořit projekt podle předem nastavených rámců. Získání očekávaných výsledku uměleckých aktivit nebo fotografických projektů se může jevit jako o mnoho složitější než ve společenských nebo vědeckých oblastech.

Dalším negativním průvodním jevem této formální úřední činnosti je takzvaná „NGO-izace“. Problém popisuje Agnieszka Graffová v článku „Pułapka społeczeństwa obywatelskiego“ (Past na občanskou společnost), jenž byl publikován v knize, která je sbírkou jejích článků a fejetonů vydanou pod společným názvem „Magma i inne próby zrozumienia, o co tu chodzi“ (Magna a jiné pokusy porozumět, o co tady jde), v níž píše: Nevládní organizace vyrůstají s jistou odvážnou, přímo utopickou vizí spravedlnosti, s touhou po hlubokých společenských změnách. Svým perspektivám se však brzy začnou vzdalovat, protože jsou zaneprázdněny starostmi o vlastní existenci. Ucházejí se o granty, učí se byrokratickou novořeč a při tom splňování požadavků systému ztrácejí svou vlastní antisystémovou totožnost. Jejich cenná nezávislost se tak vytrácí. Fungují „od projektu k projektu“ a postupně přizpůsobují své cíle podmínkám zdroje financování.“[24]

---

[23] „Praktyczny poradnik dla artystów“, (red.) Agnieszka Pindera, Stowarzyszenie Sztuka Cię Szuka Toruň 2012.
[24] Agnieszka Graff: „Magma i inne próby zrozumienia, o co tu chodzi“, vyd. Krytyki Politycznej, Varšava 2010, str. 94.

5 | Závěr

Tato práce je pokusem o shrnutí zkušeností z posledních let, může však být i miniprůvodcem do budoucnosti, protože podle předpovědi na nejbližší roky budou evropské prostředky, ale i jiné dotace na kulturní činnost a tím i fotografii, stále dobře dostupné.

Rozvoj činností souvisejících s fotografií je velmi podporován díky rychle se rozvíjejícím možnostem jejich financování. Neexistují snad žádné iniciativy, které by na vysoké úrovni mohly působit a přitom by nevyužívaly evropské, státní nebo jakékoli jiné prostředky poskytované prostřednictvím dotací. Fundraising nebo sponzoring i nadále budou představovat jen podporu pro získání prostředků z nejrůznějších fondů.

Tato práce nám pomohla si krátce projít základní nabídku, způsoby a druhy financování kultury. Možnosti jsou obrovské a vyplňování stále jednodušších formulářů by nemělo představovat problém, neboť existuje i stále více školení a kurzů pomáhajících si s žádostmi poradit. Se stoupajícím rozvojem a dostupností však jde ruku v ruce i dramaticky narůstající konkurence a množství podávaných žádostí se rok od roku zvyšuje. Zvyšuje se i množství prostředků, ale i při velkých rozpočtech jednotlivých poskytovatelů grantů není snadné dotaci získat. Podávání stále většího množství projektů může způsobit přesměrování aktivit přímo na míru projektům, ale i velkou nestabilitu způsobenou „projektovým kalendářem“.

Přes všechny tyto problémy jde o jeden z nejúspěšnějších způsobů financování kulturní činnosti. Budou sice nezbytné jisté systémové změny, zvýšení úrovně „důvěry“ k žadatelům o granty a zároveň i zjednodušení schvalovacích procedur, o které usilují v návaznosti vzniklé iniciativy jako „Koalicja na rzecz prostych grantów dla NGO“ (Koalice za jednoduché grandy pro NGO). Podle všech informací by v nejbližších několika letech mělo být financování kultury prioritou.

Seznam literatury

CZYŻ, Marta, **GRUSZCZYŃSKI**, Arek.: Artysta, zawód popularny, Varšava: "Notes na 6 tygodni" nr 80 (2012).

DRAGICEVIC-SESIC Milena, **STOJKOVIC**, Branimir; Kultura: zarządzanie, animacja, marketing; Narodowe Centrum Kultury 2010, ISBN: 9788361587415

GRAFF, Agnieszka: Magma i inne próby zrozumienia, o co tu chodzi, vyd. Krytyki Politycznej, Varšava 2010

KŁOSOWSKI, Wojciech (red.) Kierunek Kultura. W stronę żywego uczestnictwa w kulturze ; Warszawa, Mazowieckie Centrum Kultury i Sztuki

KRÓL, Karol: Crowdfunding. Od pomysłu do biznesu, dzięki społeczności, Varšava 2013

LIND, Maria, **MINICHBAUERA**, Raimunda (red.). Europejskie Polityki Kulturalne. Raport ze scenariszami przyszłości publicznego finansowania sztuki współczesnej w Europie. Wersja polska ze wstępem Kuby Szredera i tekstem Jana Sowy, Varšava, Wolny Uniwersytet Warszawy 2009, ISBN 978-83-925107-4-1

Souborná práce, Ekonomia kultury. Przewodnik Krytyki Politycznej, Stowarzyszenie im. Stanisława Brzozowskiego, Varšava 2010

Souborná práce, Raport z badań: Kultura do finansowania. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2012

PINDERA, Agnieszka (red.): Praktyczny poradnik dla artystów. Stowarzyszenie Sztuka Cię Szuka, Toruń 2012

Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dn. 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536), (Zákon o veřejné činnosti a dobrovolnictví ze dne 24. dubna 2003).

Internetov zdroje

www.archeologiafotografii.pl
www. artbazaar.blogspot.com
www.batory.org.pl
www.crowdfunding.pl

www.culture.pl

www.funbec.eu

www.konkursy-dla-ngo.blogspot.com

www.mkidn.gov.pl

www.ngo.pl

www.poig.gov.pl

www.wiadomosci.ngo.pl

JMENNÝ REJSTŘÍK

Breguła, Karolina (25)

Dąbrowski, Kuba (9)

Dłubak, Zbigniew (24)

Forecki, Mariusz (9)

Grabowiecki, Marcin (27, 28)

Grospierre, Nicolas (25)

Hordziej, Karol (9)

Chomętowska, Zofia (24)

Kramarz, Andrzej (9)

Lewczyński, Jerzy (24, 25)

Łuczak, Michał (26, 27)

Milach, Rafał (9, 26)

Orłowska, Anna (9)

Pijarski, Krzysztof (25)

Pogoda, Bart (9)

Sagatowska, Katarzyna (9)

Sumiński, Tadeusz (24, 25)

Szcześniak, Szymon (9)

Szymon, Piotr (9)

Wiech, Tomasz (26)